

Asia: VN/13714/2025

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle hyvinvointialue- ja maakuntajakolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Ehdotettu hyvinvointialuejakolaki (1 lakiehdotus)

Keski-Pohjanmaan liitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle hyvinvointialue- ja maakuntajakolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Hyvinvointialuelakiin (614/2021) esitettyjen muutosten seurauksena hyvinvointialuejakolaissa ei enää säädettäisi maakuntajaosta eikä maakuntajaon muuttumisesta hyvinvointialuejaon muutosten seurauksena. Lakiin lisättäisiin taloudellista selvitystä hyvinvointialueen jakoa koskeva sääntely. Lisäksi lakimuutoksella täsmennettäisiin hyvinvointialuelain valtuustoryhmän tukemista ja luottamushenkilöiden palkkioita ja korvauksia koskevaa sääntelyä. Voimassa olevaan hyvinvointialuelakiin tehtävillä muutoksilla pyritään tehostamaan hyvinvointialueiden päätöksentekoa.

Muutosten seurauksena hyvinvointialueiden päätöksenteon tehostaminen voi nopeutua ja parantaa palveluiden tuottamista, mikä voi heijastua positiivisesti palveluiden laatuun. Hyvinvointialueiden päätöksenteon tehostaminen voi edistää myös kuntien yhteistyötä sekä kehittää yhteistyöprosesseja palveluiden järjestämisessä, erityisesti sosiaali- ja terveystalouden osalta.

Jatkossa hyvinvointialue voisi nykyisestä poiketen muodostua useammasta kokonaisesta maakunnasta. Keskeistä esityksessä on myös se, että hyvinvointialue voisi ainoastaan erityisestä syystä poiketa maakuntajaosta. Kuntien ja hyvinvointialueiden roolit eriytetään jatkossa selkeämmin, mikä voi helpottaa yhteistyön koordinoitua ja vähentää päällekkäisyyksiä.

Lakiin lisättäisiin säännökset hyvinvointialueen jakamista koskevasta taloudellisesta selvityksestä. Jos hyvinvointialue jaetaan useamman hyvinvointialueen kesken, tulee hallituksen esityksen mukaan ko.

muutoksesta toteuttaa talouden selvitys. Keski-Pohjanmaan liitto pitää muutosta kuntien kannalta perusteltuna, koska hyvinvointialueen jakamista koskevilla taloudellisilla ratkaisulla voi olla vaikutuksia myös kuntien taloudelliseen suunnitteluun ja budjetointiin. Myönteistä esityksen seurauksena on myös se, että hyvinvointialueen jakamista koskevat taloudelliset selvitykset voivat tuoda esiin uusia yhteistyömahdollisuuksia tai -tarpeita kuntien välillä.

Keski-Pohjanmaan liitto toteaa, että hallituksen esitys selkeyttää esim. hyvinvointialueen muuttamista koskevaa valmistelun ja toimeenpanon aikaperspektiiviä, koska hallituksen esityksen mukaan muutoksista tulee päättää vähintään vuotta ennen muutosten voimaantuloa.

Ehdotettu maakuntajakolaki (2 lakiehdotus)

Hallituksen esityksen mukaan hyvinvointialue- ja maakuntajakolain säätelyä selkeytettäisiin siten, että hyvinvointialuejaosta ja maakuntajaosta säädettäisiin kummankin osalta erikseen omissa laeissaan. Uudessa maakuntajakolaissa säädettäisiin maakuntajaon perusteista ja sen muuttamisen edellytyksistä, vireillepanosta ja valmistelusta.

Aikaisemmin voimassa olleen ja vuonna 2021 kumotun maakuntajakolain ja toisaalta vuodesta 2022 voimaan astuneen hyvinvointialue- ja maakuntajakolain 1 §:n 3. momentissa säädetyn maakunnan kytkeminen hyvinvointialueen rakenteeseen oli hyvin ongelmallista, koska maakunnat rakenteena ovat pysyvämpiä ja muodostuvat historiallisista perusteista ja yhteisöistä toisin kuin hyvinvointialueet. Nyt lausunnolla oleva hallituksen esitys palauttaa oikeustilan vastaamaan aikaisempaa oikeustilaa, mahdollistaen tarkoituksenmukaisten ja toiminnallisten alueellisten kokonaisuuksien muodostamisen olemassa olevan maakuntajaon pohjalta. Hallituksen esitys toteutuessaan selkeyttää maakuntajaon ja kuntajaon perusteita ja vaikutuksia hyvinvointialuejakoon ja maakuntajakoon.

Keski-Pohjanmaan liitto pitää lakiehdotuksen keskeisenä perusajatuksena olevaa Suomen perustuslain (731/1999) 122 §:n maakuntajaon vaikuttavuutta valtion aluehallintojaon perustana äärimmäisen tärkeänä. Samoin Keski-Pohjanmaan liitto pitää lakiehdotuksessa tunnistettua maakuntajaon keskeistä roolia aluekehittämisen, aluesuunnittelun ja hallinnon järjestämisen perusaluejakona erittäin kannatettavana ja perusteltuna. Keski-Pohjanmaan liitto myös toteaa, että lakiehdotuksen aluehallintojakoa koskeva periaate on riidaton valtion aluehallintouudistuksen seurauksena syntyvän Pohjanmaan elinvoimakeskusten toimialuejaon kanssa.

Esitetyllä muutoksella ei ole merkittäviä suoria käytännön vaikutuksia Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen tai maakunnan yhteistoimintaan, hallintojen toimintaan tai talouteen. Esitys koskee pääosin aluejakojen muuttamisessa noudatettavia prosesseja. Keski-Pohjanmaan liitto pitää myönteisenä sitä, että lausunnolla oleva hallituksen esitys uudeksi maakuntajaoksi poistaa nykyisessä hyvinvointialue- ja maakuntajakolain 1 §:n 3. momentissa säädetyn kytköksen muuttaa maakuntajakoa hyvinvointialueen muuttamisen, hyvinvointialueiden yhdistymisen ja

hyvinvointialueen jakamisen muutosta vastaavaksi. Siten lakimuutos on kannatettava ja luo pysyvyyttä alueellisen hallinnon kehittämiseen ja toimintaan.

Keski-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä myös sitä, että maakuntajakolaki perusteineen palautetaan käsittämään maakuntien muodostumista julkisyhteisönä. Lailla ei tässä vaiheessa ole tunnistettuja kielteisiä vaikutuksia maakuntajakoon tai sen perusteisiin, mutta toisaalta se antaa myös mahdollisuuden muutoksille, mikäli ne nähtäisiin alueellisesti olevan tarpeellisia ja perustuisivat maakunnan kuntien ja maakunnan liiton yhteiseen näkemykseen.

Erityisen arvokkaana Keski-Pohjanmaan liitto pitää lakiuudistuksessa sitä, että lakiesitys toteutuessaan selkeyttää nykyistä hyvinvointi- ja maakuntajakolain aikaansaamaa epäselvää oikeustilaa tilanteissa, jossa hyvinvointialueen toiminnasta aiheutuisi maakuntajakoa koskeva muutos hyvinvointi- ja maakuntajakolain (614/2021) 1 §:n 2. momentin säännöksen seurauksena.

Keski-Pohjanmaan liitto toteaa, että uuden maakuntajakolain myötä maakuntajaon muuttamisen edellytyksillä ja prosesseilla voi olla vaikutuksia kuntien alueelliseen asemaan ja yhteistyöhön sekä yhteisiin hankkeisiin etenkin tilanteissa, joissa maakuntajaon muuttaminen muuttaa kunnan asemaa maakunnassa.

Keski-Pohjanmaan liitto arvioi, että maakuntajaon selkeyttäminen, edellytykset ja prosessit voivat jatkossa helpottaa alueellista yhteistyötä ja resurssien jakamista maakunnissa ja maakuntien kesken, millä voi olla myönteiset vaikutukset kansalaisten palveluiden saatavuuteen ja laatuun.

Ehdotetut muutokset hyvinvointialuelain 27 §:ään ja 87 §:ään

Keski-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä hyvinvointialuelain 27 §:ään esitettyjä muutoksia, koska ne selkeyttävät valtuustoryhmien tukemisen periaatetta ja lisäävät myös läpinäkyvyyttä hyvinvointialueen aluevaltuuston valtuustoryhmille kohdennettavasta taloudellisesta tuesta ja käyttötarkoituksesta.

Keski-Pohjanmaan liiton näkökulmasta hyvinvointialuelain 87 §:ään esitetty muutokset täsmentävät ja selkeyttävät palkkioiden ja korvausten maksamisen periaatetta ja yhdenmukaistavat palkkiosääntöjä eri hyvinvointialueiden kesken. Toisaalta 87 §:n 2. momentin kirjaus luo joustavuutta ja mahdollistaa hyvinvointialueelle harkinnan tilanteissa, jossa se voi olla perusteltua.

Muut huomiot esityksestä

Yhteenvedona Keski-Pohjanmaan liitto haluaa todeta, että hallituksen esitys hyvinvointialue- ja maakuntajakolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi toteutuessaan johtaa selkeämpään ja johdonmukaisempaan hyvinvointialueita ja maakuntia koskevaan lainsäätelyyn, mikä poistaa erityisesti maakuntia koskevassa oikeustilassa olleita epävarmuuksia, lisää kansalaisten

uskottavuutta hallinnon jatkuvuuteen sekä voi parantaa hyvinvointialueiden ja kuntien palveluiden järjestämistä ja laatua. Myös kuntien rooli maakuntajaon ja hyvinvointialuejaon suhteen selkeytyy, kun sääntely eriytetään kahteen eri lakiin.

Kaiponen Jyrki

Keski-Pohjanmaan liitto - Keski-Pohjanmaan liitto Johto